

*mihalyi
aleksandar* bohuslav
MARTINŮ

Glazba mora biti lijepa, ili nije vrijedna truda

Bohuslav Martinů

Zvuči bizarno, ali je istinito: još jedan veliki skladatelj dugo je čekao na svoju zasluženu poziciju u 20. stoljeću. Naravno, Bohuslav Martinů (1890. – 1959.) je morao pričekati da prije njega, stariji mu kolega Janaček ‘bude otkriven’, naravno od anglosaksonske muzikologinje ponajprije. Ljubitelji glazbe s nešto duljim slušateljskim iskustvima i diskografskom praksom, sjetit će se brojnih ‘otkrića’, ne samo srednje europskih skladatelja, koja su ovisila i o propusnoj moći diskografske industrije, a s njome i koncertnih dvorana. Slučaj s Martinům je, u usporedbi s Janačekom i Mahlerom (koji gotovo da i nije postojao na gramofonskim pločama do sedamdesetih – osim, teško nabavljivih i sjajnih snimki Horensteina) je još zanimljiviji (govorimo samo o skladateljima starije generacije). Dobar dio njegovog opusa Česi su do tada već snimili i uz malo truda bilo ih je lako nabaviti kod Suprafona. Potpisani se još uvijek živo sjeća zatečenosti nakon preslušavanja tih snimki i ne postojanja gotovo nikakvog pisanog traga na Zapadu o skladatelju koji je ostavio takav i toliki opus; primjerice opera *Julietta* je doslovce izazvala konsternaciju nakon prvog slušanja. No, prošlo je potom još dosta vremena dok se na Zapadu nisu pojavila reizdanja tih starih snimki, kao i nova izdanja s interpretima senzibiliziranim za osjetljive idiome kakvima nesporno pripada i Martinůvljevi.

Pregnantni ritmički obrasci, niz kratkih ideja, orkestracija s fascinantnim osjećajem za timbar, bogatstvo okretnih harmonija na

temeljnoj tonalnoj pozadini su temeljne značajke kompletnog Martinůvljevog opusa. Nove ideje i uzori su kod Martinůa bili inspiracije, a ne poziv na jalovo kolažiranje ili eklekticizam. Nikad nije bio ni blizu bilo koje grupe, *izma* ili škole. Njega se ne može svrstati ni u pripadnike nacionalnih škola, budući da je tek sporadično koristio folklorne izvore; on je prije skladatelj koji je iščitao i asimilirao do neprepoznatljivosti izvora nacionalnu glazbenu matricu, te kao derivat u kontinuitetu ima prepoznatljivu prozračnu teksturu i ritmičku energiju slavenske provenijencije. (Ovdje bi potpisnik dodao nešto osobno što mi se gotovo opsesivno nameće kao asocijacija već od prvih taktova njegovih instrumentalnih djela a u svezi s harmonijskim i ritmičkim obratima te komornom građom – to je poput gledanja kroz kaleidoskop sastavljen od komadića stakla raznih toplih boja.)

S današnje se distance već se unisono konstatira da je njegov opus nakon 1920. godine originalan, neobično konzistentan za svoje vrijeme i jedan od najreprezentativnijih u 20. stoljeću. Njegove vodeće opere na čelu s remekdjelom *Juliettom* i *Grčkom pasijom*, svih šest simfonija, brojni koncerti, gudački kvarteti, komorna djela, među kojima su i ona za neuobičajene kombinacije instrumenata, veća i manja vokalna djela koja predvodi sjajni oratorij/kantata *Ep o Gilgamešu*, pa čak i skladbe za teremin ulaze polako ali sigurno u prvi slušateljski plan, samo treba biti još malo strpljiv za nove snimke.

Za interpretaciju idioma snažnih duhova, slavenske lirčnosti i humanosti puno toga je u rukama interpreta. U brojnim djelima Martinůa, slično kao kod Janačeka, kvaliteta idiomatskih tumačenja je obrnuto

proporcionalna udaljenosti od skladateljevog zavičaja - ponajprije kod vokalnih djela! Kraj 20. stoljeća doživio je konačno povratak Martinůa na svjetske koncertne podije i scene. Za to su prvenstveno zaslužni vrhunski čeških glazbenici i dirigenti. Dirigent Jiří Bělohlávek i mezzo-sopranistica Magdalena Kožená bili su tako npr. glavni protagonisti sjajne izvedbe *Juliette*. Bělohlávek se za tu koncertnu izvedbu 'pripremio' brojnim nadahnutim tumačenjima Martinůovljevog opusa, koja traje godinama s brojnim orkestrima i vokalno instrumentalnim solistima. Postoji još jedna sretna okolnost vezana za diskografiju, odnosno slušatelje nosača zvuka: češke diskografske kuće ubrzano reizdaju starije snimaka svojih uspješnica koje su vrlo dobro digitalno remasterirane. Među njima su i one Martinůa u sjajnim izvedbama Karela Ančerla.

Našim bi čitateljima preporučio da, ne opterećujući se paušalnim kritikama onih koji nisu poslušali dobar dio njegovog opusa, niti da sami ne brzaju sa zaključcima o skladatelju tako bogatog opusa koji se ravnomjerno rasprostro po svim glazbenim kategorijama. Strpljivi će se zasigurno, kao brojni do sada, pridružiti onima koji iznimno respektiraju Martinůovljev opus. On je jedan od onih koji je skladao djela koja lakoćom plijene uho i teško se zaboravljaju. Strpljiv treba biti u slušanju/upoznavanju, barem dok se ne upoznate s preporučenom diskografijom. Vrijeme upoznavanja opusa Bouslava Martinůa s većeg broja audiofilski snimljenih nosača zvuka je tek pred nama. Naravno, kao i do sada, gotovo isključivi su favoriti češke vokalno-instrumentalne snage, bez kojih osjetljivi idiom Martinůa gubi (i to vrlo često do neprepoznatljivosti) na prozračnosti tekture, ritmičkoj okretnosti i liričnosti.

Diskografija:

Simfonije

Češka filharmonija, Vaclav Neumann Supraphon 11 3822 (3 CD)

Peta simfonija, *Fantaisies symphoniques*, Memorial to Lidice

Češka filharmonija, Karel Ančerl Supraphon SU36942

2., 3. & 4. glasovirski koncert

R. Firkušný, Češka filharmonija, L. Pešek RCA 09026-61934

Violinski koncert, Druga serenada za gudače, Toccata & due canzoni

I. Faust, Praška filharmonija, J. Bělohlávek hm HMC901951

Prvi i drugi koncerti za violončelo

A. May, Češka filharmonija, V. Neumann Supraphon SU35432

Gudački kvarteti

Panocha Quartet Supraphon SU39172 (3CD)

Julietta

M. Tauberova, Praško kazalište, J. Krombholc Supraphon SU36262 (2CD)

The Epic Of Gilgamesh; Cantata for soloists, chorus and orchestra

M. Machotková, Praški SO, J. Bělohlávek Supraphon SU39182

Field Mass, Double Concerto, Les Fresques de Piero della Francesca

V. Zitek, Češka filharmonija, C. Mackerras Suraphon SU32762

The Greek Passion

J. Mitchinson, Češka filharmonija, C. Mackerras Supraphon SU70149 (DVD)